

Katowice, dn. 10 czerwca 2026 r.

## INFORMACJA PRASOWA

### **NOWY ROZDZIAŁ POLSKIEGO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO. ARCHIWUM PAŃSTWOWE W KATOWICACH OTWARTE PO WIELKIEJ METAMORFOZIE**

10 czerwca 2026 roku, w ramach Międzynarodowego Tygodnia Archiwów, uroczystie otwarto rozbudowaną, zmodernizowaną i w pełni zintegrowaną siedzibę Archiwum Państwowego w Katowicach. Inwestycja, finansowana z budżetu państwa, to strategiczna odpowiedź na wyzwania współczesnej archiwistyki, digitalizacji oraz bezpiecznego długoterminowego przechowywania dziedzictwa narodowego.

Do użytku oddano trzy zupełnie nowe budynki, w tym dwa zaawansowane technologicznie magazyny archiwalne o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej 3253 metry kwadratowe oraz nowoczesny budynek konferencyjno-wystawienniczy o powierzchni 1490 metrów kwadratowych. Oficjalne otwarcie w obecności Wiceministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych oraz kluczowych przedstawicieli administracji samorządowej zamyka dwuletni proces budowlany i otwiera nowy rozdział w historii regionu. – *To historyczny moment dla całej struktury Archiwów Państwowych w Polsce. Oddanie do użytku tego nowoczesnego kompleksu udowadnia, że współczesne archiwum to nie jest zamknięty, zakurzony magazyn, lecz żywa, dynamicznie funkcjonująca instytucja. Katowice wyznaczają dziś nowy standard: z jednej strony oferują najwyższe światowe parametry bezpieczeństwa i ochrony fizycznej zasobu, z drugiej – stają się potężnym ośrodkiem popularyzatorskim i szkoleniowym dla całej sieci archiwalnej w zakresie zabezpieczania dokumentacji. To architektura i technologia w służbie historii* – informuje dr Paweł Pietrzyk, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych. Już 12 i 13 czerwca br. obiekt zostanie udostępniony szerokiej publiczności podczas Dni Otwartych.

#### **Uroczystość otwarcia: Głosy, które budują narodową tożsamość**

Uroczystość inauguracyjna zgromadziła wyjątkowo liczne grono wybitnych osobistości ze świata nauki, kultury, polityki oraz administracji. Wśród zaproszonych gości, którzy tłumnie przybyli z całego kraju, znaleźli się między innymi **Marek Krawczyk – Wiceminister Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Marek Wójcik - Wojewoda Śląski**. Centralnym punktem części oficjalnej, tuż przed symbolicznym otwarciem, były

przemówienia liderów całego procesu inwestycyjnego oraz gospodarzy uroczystości, a uroczyste wpisy do nowo wyłożonej księgi pamiątkowej nadały całemu wydarzeniu głęboki wymiar historyczny.

Jako pierwsza przemówiła **Sławomira Krupa, Dyrektor Archiwum Państwowego w Katowicach:**

*– Dzisiejszy dzień jest dla nas szczególnie – mówiła dyrektor Krupa. – To symboliczny moment, w którym oddajemy do użytku przebudowaną i rozbudowaną siedzibę Archiwum Państwowego w Katowicach. Skończył się etap planów i ich realizacji, a zaczyna nowy rozdział związany z funkcjonowaniem tych obiektów.*

Następnie głos zabrał **Marek Krawczyk, Wiceminister Kultury i Dziedzictwa Narodowego:**

*– Materiały archiwalne będące świadectwem dorobku kulturowego społeczeństwa, państwowości i jej dziejów stanowią absolutnie bezcenny zasób wiedzy i pamięci o przeszłości. W związku z tym gromadzenie, ochrona i udostępnianie dziedzictwa powinno być i jest jednym z najważniejszych zadań, teraz i w przyszłości. Realizacji tego celu służą między innymi właśnie takie inwestycje jak ta w Katowicach. To kolejny etap wspieranej przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego modernizacji infrastruktury Archiwów Państwowych w całym kraju – mówił wiceminister Marek Krawczyk. – W ostatnich 10 latach otworzyliśmy również nowoczesne Archiwa w Bydgoszczy, Nowym Sączu, w Krakowie, Suwałkach, Białymstoku i Rzeszowie. Trwają też kolejne inwestycje, jak adaptacja budynku pod nową siedzibę Narodowego Archiwum Cyfrowego w Warszawie. W realizacji jest też projekt kompleksowej modernizacji energetycznej. Dzięki inwestycji dofinansowanej ze środków Unii Europejskiej, której Ministerstwo Kultury jest beneficjentem, aż 27 budynków archiwalnych na terenie całego kraju stanie się bardziej przyjazne dla środowiska oraz zapewni warunki do bezpiecznego przechowywania i udostępniania archiwaliów.*

Głos zabrał także **Marek Wójcik, Wojewoda Śląski:**

*– Archiwum to instytucja, która odpowiada za zachowanie ciągłości funkcjonowania państwa. Gromadzone są w nim dokumenty instytucji publicznych, samorządów, miast i zakładów pracy, a także materiały dokumentujące ludzkie losy. Dlatego tak ważne jest ich przechowywanie we właściwych warunkach, aby nie uległy zniszczeniu i mogły służyć badaniom oraz różnego rodzaju postępowaniom. Wszystkim zaangażowanym w realizację tego przedsięwzięcia serdecznie dziękuję i gratuluję – powiedział Wojewoda Śląski.*

**Uroczystość podsumował dr Paweł Pietrzyk, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych:**

*– Cieszę się, że dzisiaj zapełniamy kolejny punkt na mapie archiwalnej Polski – mówił dyrektor Pietrzyk. – W ostatnich latach w całej Polsce sieć Archiwów Państwowych przechodzi prawdziwą transformację infrastrukturalną. Budujemy nowe i remontujemy kolejne obiekty, po to, by zapewnić bezpieczeństwo zbiorów i wygodę użytkownikom Archiwów. A dzięki projektowi termomodernizacyjnemu, nasze obiekty, przynajmniej częściowo, staną się również tańsze w utrzymaniu i przyjazne środowisku.*

Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych podkreślił również, że „inwestycja w Archiwum Państwowe to nie tylko kolejny krok do zapewnienia najważniejszym dokumentom w historii państwa Polskiego odpowiednich warunków przechowywania, ale i bezpośredni zysk. Przejmując i zabezpieczając zasób archiwalny, zarówno ze sfery administracji rządowej, jak i administracji samorządowej, fizycznie odciążamy setki urzędów i innych instytucji z całego kraju”.

*– Aby przybliżyć Państwu skalę tego wyzwania, wyobraźmy sobie, że układamy wszystkie akta zgromadzone w Archiwach Państwowych jedno obok drugiego. Ta niezwykła wstęga zajęłyby nie tylko całą trasę samochodem z Warszawy do Katowic, ale moglibyśmy jeszcze zawrócić do Częstochowy lub pojechać dalej, przekroczyć granicę i dojechać aż do czeskiej Ostrawy. Ta trasa to niemal 400 km naszej wspólnej historii – wskazał dyrektor Pietrzyk. – Co więcej, na tzw. przedpolu archiwalnym, czyli w instytucjach tworzących narodowy zasób archiwalny, czeka już na nas kolejne ponad 850 km akt. Aby to bezcenne dziedzictwo przetrwało i mogły się nim cieszyć kolejne pokolenia, potrzebujemy przestrzeni, bezpieczeństwa i nowoczesnych rozwiązań. Z satysfakcją mogę powiedzieć, że potrzeby Archiwów są coraz lepiej rozumiane. Widzimy też, że zrozumieniu tych potrzeb towarzyszą realne działania. Dzięki temu dzisiaj z ogromną dumą otwieramy ten imponujący, ultranowoczesny i funkcjonalny budynek Archiwum Państwowego w Katowicach.*

Niezwykle lokalnym i wzbudzającym ogromny entuzjazm elementem uroczystości było oficjalne odświeżenie Beboka Hirka. Ta nowa figurka na stale rozwijającym się szlaku śląskich beboków jest głęboko zakorzeniona w regionalnym folklorze i dawnych wierzeniach demonologicznych, lecz została przewrotnie zaadaptowana do realiów nowoczesnej instytucji. Hirek został wyposażony w atrybuty rasowego archiwisty, trzymając w swoich rękach wiekowe dokumenty, a jego skupiona postawa symbolizuje dyskretną, lecz nieustępliwą straż nad narodowym zasobem archiwalnym. Odświeżenie figurki spotkało się z ogromnym zainteresowaniem zaproszonych gości, w tym Prezydenta

Katowic i Wojewody Śląskiego, którzy osobiście witali nowego, miniaturowego mieszkańca miasta. Podczas zbliżających się Dni Otwartych, Hirek będzie jedną z głównych atrakcji dla rodzin, dając szansę na pamiątkowe zdjęcie oraz przybicie unikalnej, dedykowanej pieczętki.

### **Anatomia inwestycji: Jak krok po kroku powstawało Archiwum XXI wieku**

Proces inwestycyjny, realizowany od lutego 2024 roku przez generalnego wykonawcę – Grupę NDI z Sopotu, przebiegał w wymagających realiach czynnie funkcjonującego archiwum. Prace postępowały sprawnie: od wzniesienia fundamentów latem 2024 roku, przez zamknięcie stanów surowych i uroczyste wmurowanie kapsuły czasu w kwietniu 2025 roku, aż po finalne montaż specjalistycznego wyposażenia zimą 2025 roku. Roboty budowlane ukończono 23 marca 2026 roku, a po przejściu rygorystycznych odbiorów technicznych, 23 kwietnia kompleks został formalnie przekazany do użytkowania.

Efekt tych prac w pełni uzasadnia skalę nakładów finansowych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Powstały trzy zupełnie nowe budynki, w tym dwa zaawansowane technologicznie magazyny archiwalne o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej 3253 metry kwadratowe oraz nowoczesny budynek konferencyjno-wystawienniczy o powierzchni 1490 metrów kwadratowych. Dodatkowo trzy istniejące budynki o numerach 1, 9 i 10 zostały przebudowane i połączone ze strukturą nowo powstałą za pomocą zaawansowanego systemu łączników napowietrznych. Ten bezpieczny system przewiązek gwarantuje bezkolizyjny i całkowicie chroniony przed wpływem czynników atmosferycznych transport cennych archiwaliów pomiędzy magazynami a pracowniami naukowymi. W strukturze wejściowej budynku numer 1 zaprojektowano monumentalny, dwukondygnacyjny hall, a nowoczesna elewacja sprawiła, że instytucja stała się widoczna i przyjazna dla otoczenia. Co kluczowe, nowa przestrzeń zapewnia rezerwę magazynową zdolną przyjąć po 2026 roku aż 20 000 metrów bieżących akt.

### **Międzynarodowy Dzień Archiwów: Święto historii dla każdego mieszkańca**

Zwieńczeniem wielkiego święta śląskiej kultury będą Dni Otwarte Archiwum Państwowego w Katowicach dla wszystkich zwiedzających, organizowane w ramach Międzynarodowego Tygodnia Archiwów w dniach 12 i 13 czerwca. Instytucja przygotowała niezwykle bogaty i wciągający program popularyzatorski, otwierając szeroko swoje podwoje zarówno przed profesjonalnymi badaczami, jak i rodzinami z dziećmi, pasjonatami oraz amatorami.

W piątek, 12 czerwca, w godzinach od 12.00 do 16.00, sercem wydarzeń stanie się nowoczesna aula w budynku numer 2. O godzinie 12.00, 13.00 i 14.00 odbędą się tam

pokazy premierowego filmu dokumentalnego pod tytułem „Czas na nowe... Archiwum Państwowe w Katowicach”, odśladającego kulisy budowy i prezentującego strefy na co dzień niedostępne dla oczu publiczności. Program wykładów rozpocznie się o godzinie 12.15 wystąpieniem Mateusza Radomskiego pod tytułem „Archiwa pod specjalnym nadzorem”, które przybliży tajniki pracy oddziału kształtowania narodowego zasobu archiwalnego. Następnie, o godzinie 13.15, Piotr Matuszek w ramach wykładu „Z genealogią za pan brat” przedstawi praktyczny poradnik poszukiwania przodków w śląskich źródłach metrykalnych. O godzinie 14.15 doktor Katarzyna Kwaśniewicz poprowadzi prelekcję „Zbiory pod ochroną – od czego zacząć i jak robić to dobrze”, dedykowaną zabezpieczeniu domowych archiwów dokumentacji rodzinnej. Równolegle, w godzinach 12.45, 13.45 i 14.45, zorganizowane zostaną wycieczki z przewodnikiem po nowo otwartym kompleksie.

Sobotni program, trwający od godziny 12.00 do 17.00, zaoferuje jeszcze więcej emocji i pokazów filmowych, które zaplanowano na każdą pełną godzinę. Wykładową część soboty rozpocznie o 12.15 niezwykle intrygujący temat Mateusza Radomskiego poświęcony kryminalnym zagadkom międzywojennego Zagłębia Dąbrowskiego, oparty na autentycznych, sensacyjnych aktach sądowych. O godzinie 13.15 Joanna Snoch zaprezentuje prelekcję „Skarby z byfija”, odkrywającą unikalne materiały archiwalne do dziejów Fabryki Porcelany w Bogucicach. Blok naukowy zamknie o 14.15 powtórzenie niezwykle potrzebnych warsztatów doktor Kwaśniewicz o ochronie zbiorów. Przewodnicy będą oczekiwać na grupy zwiedzających o godzinach 12.45, 13.45, 14.45 oraz 15.45.

Przez oba te dni goście będą mogli bezpłatnie korzystać z interaktywnych atrakcji towarzyszących, zlokalizowanych w salach warsztatowych budynku numer 2. Wielką atrakcją będzie prezentacja autorskiej gry edukacyjnej „James Archiwista z licencją na brakowanie”, w której uczestnicy wcielą się w rolę ekspertów decydujących o losach historycznych pism. Zaplanowano również praktyczne warsztaty genealogiczne pod hasłem „Jak odnaleźć przodka”, zaawansowane warsztaty z tradycyjnej kaligrafii dla miłośników pięknego pisma ręcznego oraz specjalne zajęcia edukacyjne dla najmłodszych zatytułowane „Przygoda w Archiwum – Wspólnie tworzymy historię”. Dla pasjonatów wiedzy przygotowano wielki konkurs z nagrodami dotyczący historii i współczesności katowickiej placówki, a czas umili strefa fotograficzna z nowym Bebokiem Hirkiem.

### **Cztery odstony śląskiej pamięci: Przewodnik po wystawach inauguracyjnych**

Nowoczesne, doskonale oświetlone i klimatyzowane przestrzenie wystawiennicze nowego budynku numer 2 oraz reprezentacyjnego holu głównego pozwoliły na jednoczesną, niezwykle profesjonalną prezentację czterech unikalnych ekspozycji o głębokim podłożu merytorycznym i historycznym.

Największym wydarzeniem w świecie nauk pomocniczych historii jest bezwzględnie wystawa zatytułowana **„Dzieje i konserwacja rękopiśmiennej mapy wolnego stanowego państwa pszczyńskiego IXΝΟΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ PLESNIACA Andreasa Hindenberga z 1636 roku”**. Ekspozycja ta prezentuje absolutny, najcenniejszy zabytek kartograficzny przechowywany w katowickim zasobie. Ta wielkoformatowa mapa przedstawia dawne tereny pszczyńskie, stanowiące dziś niemal jedną piątą powierzchni całego województwa śląskiego. Jest to obiekt unikalny w skali europejskiej pod względem swojej matematycznej precyzji, perfekcji geometrycznej oraz zastosowanej techniki malarskiej w pierwszej połowie siedemnastego wieku. Przez całe dziesięciolecia, z uwagi na skrajnie zły stan zachowania podłoża papierowego, mapa pozostawała całkowicie niedostępna dla badaczy i opinii publicznej. Choć pierwsze próby jej ratowania podejmował na początku dwudziestego wieku sam właściciel, księżę pszczyński Hans Heinrich XI von Hochberg, dopiero interdyscyplinarny proces renowacji przeprowadzony w latach 2015–2019 przywrócił jej dawną świetność. Wystawa szczegółowo dokumentuje naukowe metody konserwacji i ukazuje mapę jako cyfrowy pomost pozwalający przenieść się w rzeczywistość Górnego Śląska z epoki wojny trzydziestoletniej, ukazując z najdrobniejszymi detalami dawne lasy, stawy, trakty i osady.

Drugą niezwykle istotną ekspozycją jest monograficzne studium pod hasłem **„Archiwum w regionie. Region w Archiwum. Archiwum Państwowe w Katowicach w latach 1932–2026”**. Ta wystawa została w całości poświęcona dziejom samej instytucji, która powołana do życia w 1932 roku stała się pierwszą profesjonalną placówką publiczną powołaną do systematycznego gromadzenia, opisywania i udostępniania materiałów historycznych na Śląsku, gdzie wcześniej funkcjonowały wyłącznie zamknięte archiwa rodowe, kościelne lub prywatne zbiory wielkich koncernów przemysłowych. Ekspozycja w sposób chronologiczny prowadzi zwiedzającego przez burzliwe dekady funkcjonowania instytucji, uwzględniając losy poszczególnych oddziałów zamiejscowych. Całość zasobu została pokazana w ujęciu tematycznym, ilustrując dokumentację wytworzoną przez organy państwowe, samorządowe i wyznaniowe, co stanowi kluczowe źródło do badań nad życiem gospodarczym Śląska. Ważną kłamrą kompozycyjną wystawy jest sekcja prezentująca historię właśnie zakończonej rozbudowy, opisaną również w dedykowanej publikacji książkowej.

Trzecia z prezentowanych wystaw, nosząca tytuł **„Życie w cieniu huty. Dzieci, otów i przemysłowe Szopienice w latach 70. XX wieku”**, stanowi bezpośredni i niezwykle ważny głos nauki w dyskusji społecznej, wywołanej ogromną popularnością serialu telewizyjnego platformy Netflix pod tytułem „Ołowiane dzieci”. Zadaniem tej ekspozycji jest zderzenie fikcji literackiej i filmowej z twardą, bezdyskusyjną prawdą źródłową, ukrytą w dokumentach zachowanych w katowickich magazynach. Analiza materiałów

z czasów gierkowskiej industrializacji odśladania porażające fakty dotyczące wpływu zanieczyszczeń Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” na zdrowie mieszkańców okolicznych osiedli robotniczych, ze szczególnym uwzględnieniem dramatu dzieci chorych na ołowicę. Odwiedzający mogą zapoznać się z utajnianymi w PRL statystykami medycznymi, raportami o drastycznym przekroczeniu norm emisji ołowiu, kadmu i cynku, a także z unikalną dokumentacją kartograficzną przedstawiającą przestrzenny układ skażenia powietrza w Katowicach, co tworzy głębokie studium nad ekologiczną historią regionu.

Ostatnią ekspozycją, prezentowaną w holu głównym nowo otwartego kompleksu, jest sentymentalna wystawa autorstwa Joanny Snoch pod tytułem „**Skarby z byfyja – od Gieschego do Porcelany Bogucice**”. Ta niezwykle ciepła w odbiorze prezentacja ukazuje historię oraz unikalne wyroby słynnej katowickiej fabryki porcelany. Oparto ją na bogatych materiałach archiwalnych, w tym planach budowlanych zakładu z lat dwudziestych dwudziestego wieku oraz unikalnych fotografiach pracowniczych. Najważniejszym i najbardziej poruszającym elementem tej wystawy jest jednak jej wymiar ludzki, ponieważ oficjalne dokumenty fabryczne zostały tu splecione z autentycznymi wyrobami porcelanowymi pochodzącymi z prywatnych kolekcji i domowych zasobów samych pracowników katowickiego Archiwum. Tradycyjny śląski kredens, czyli byfyj, staje się tu symbolem rodzinnej codzienności, a niedroga, szeroko dostępna porcelana bogucicka jawi się jako niemy, wyjątkowy świadek wielkich przemian historycznych i społecznych zachodzących w śląskich domach. Wszystkie te ekspozycje będą bezpłatnie dostępne dla zwiedzających, stanowiąc najlepszy dowód na to, jak nowoczesna architektura potrafi współpracować z historią.

Dla osób, które nie będą miały możliwości uczestniczyć w czerwcowym weekendzie otwarcia, przygotowano znakomitą alternatywę – wszystkie unikalne ekspozycje inauguracyjne pozostaną w pełni dostępne dla publiczności z całego kraju przez całe wakacje. Letnie miesiące będą zatem idealnym momentem, aby osobiście odwiedzić to wyjątkowe miejsce, rzucić wyzwanie historycznym sekretom regionu i wspólnie świętować narodziny nowej, monumentalnej kwatery śląskiej pamięci.

Co ważne, atmosferę tego nowoczesnego gmachu oraz spektakularne kulisy jego metamorfozy można odkryć również bez wychodzenia z domu. **W serwisie YouTube, pod adresem <https://www.youtube.com/watch?v=XwLSBF1LCbs>, udostępniony jest film dokumentalny, który prezentuje nowe Archiwum Państwowe w Katowicach.**







\*\*\*

Archiwa Państwowe to instytucje, które zajmują się gromadzeniem, przechowywaniem, konserwowaniem oraz udostępnianiem dokumentów i akt publicznych, mających znaczenie dla historii kraju i jego obywateli. Działają na podstawie przepisów prawa, w tym ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach, i są częścią systemu administracji publicznej. Archiwa państwowe pełnią istotną rolę w ochronie dziedzictwa narodowego, umożliwiając badania naukowe, ale także zapewniając dostęp do dokumentów w celach administracyjnych, prawnych, naukowych czy genealogicznych. Archiwa Państwowe składają się z 3 archiwów o charakterze centralnym z siedzibą w Warszawie: Archiwum Głównego Akt Dawnych – przechowującego najważniejsze dokumenty państwa polskiego od średniowiecza do zakończenia I wojny światowej, Archiwum Akt Nowych – przechowującego wytworzone po 1918 r. akta władz centralnych, instytucji i stowarzyszeń o charakterze ogólnopolskim, Narodowego Archiwum Cyfrowego – przechowującego dokumentację fotograficzną, dźwiękową oraz filmową powstałą od początków XX w., 29 archiwów o charakterze regionalnym wraz z oddziałami zamiejscowymi – przechowujących źródła historyczne do dziejów regionu. W Archiwach Państwowych przechowywane są najważniejsze źródła do historii państwa polskiego m.in. dokument Zbiluta z 1153 r. (najstarszy akt prawny sporządzony w Polsce), dokumenty królów i książąt, dokumenty lokacyjne miast np. Krakowa z 1257 r., oryginały Unii Lubelskiej z 1569 r. oraz Konstytucji 3 Maja z 1791 r., dokumenty ważnych osobistości historycznych m.in. Ignacego Jana Paderewskiego, Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Ignacego Daszyńskiego, dokumenty Biura Odbudowy Stolicy dotyczące prac budowlanych prowadzonych w Warszawie po II wojnie światowej, a także setki tysięcy fotografii z Polski i świata m.in. pochodzących ze zbiorów „Ilustrowanego Kuriera Codziennego” oraz Wojskowej Agencji Fotograficznej.

Fot. Ewelina Kisiel, Sylwia Blacha i Paulina Olko-Honkisz – Archiwum Państwowe w Katowicach

---

**Kontakt dla mediów:**

Krystian Cieślak

Naczelną Dyrekcją Archiwów Państwowych

tel. kom. 734 116 940

e-mail: [kcieslak@archiwa.gov.pl](mailto:kcieslak@archiwa.gov.pl)

Biuro Prasowe, e-mail: [media@archiwa.gov.pl](mailto:media@archiwa.gov.pl)